

Detta verk är licensierat under Creative Commons Erkännande-Ickekommersiell-Dela Lika 2.5 Sverige licens. För att se en kopia av denna licens, besök <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/se/> Verket har publicerats i www.globalarkivet.se.

Ur tidskriften Södra Afrika nr. 1 2010

Profiten viktigare än kundens hälsa

Skönhetsidealen styr många människors liv. Man bantar, tränar, skönhetsopereras, byter frisy och ändrar hårfärg. Allt har ett pris men för den person som vill bleka huden kan det priset bli alltför högt.

Denna hudkräm, som är insmugglad från Indien till Sydafrika, innehåller clobetasol, en stark steroid helt olämplig att använda i ansiktet.

— **VARJE DAG KOMMER FOLK HIT** med hudskador efter att ha försökt bleka huden, säger hudläkaren på sjukhuset i Mdantsane, ett township utanför East London. Nyligen fick jag ta hand om en liten flicka som hade hemiska skador i underlivet för att mamman hade använt s.k. Day Cream som babysalva. Krämen var inhandlad på apotek och förpackad i omärkta burkar vilket bara det är olagligt.

Day Cream är ett exempel på en salva som används för att bleka huden. Det är bara ett exempel på hur receptbelagda substanser som kortikosteroider och hydrokinin från svarta marknaden blandas ihop till starka krämer och säljs på gatan, ja och till och med på apotek.

De värsta skadorna orsakas av olika preparat med steroider som bleker huden genom att göra den tunnare. Fel använda orsakar de eksem, utslag, akne och andra hudförändringar.

– Jag skulle möjligen använda steroidpreparat på områden med tjock hud som händer och fötter. Aldrig i ansiktet, säger hudläkaren.

Skadorna går inte att behandla, allt man kan göra är att skydda sig mot solen och vänta på att huden ska läka av sig själv.

Ofta är skadorna delvis permanenta.

På världsmarknaden idag finns ett vidsträckt urval av produkter för blekning av hyn. Dessa marknadsförs mer eller mindre aggressivt av en skönhetsindustri som tjänar enorma pengar på att underblåsa unkna ideal. Över hela världen eftersträvar främst kvinnor en ljusare hy, ivrigt påhejade av kosmetikaproducenterna. I Asien säljs blekningsprodukter för 18 miljarder dollar om året och sektorn ökar med 14 procent årligen i Asien, Australien och Afrika enligt finansnyhetsföretaget Bloomberg.

DEN SOM HAR RÅD KAN BLI MER LJUSHYLLT med någorlunda milda metoder. Men är man fattig kanske man bara har råd med de produkter som innehåller kvicksilver, arsenik och hydrokinin, ämnen som är giftiga, ökar risken för cancer och förbjudna i EU och en rad andra länder. Kviksilver och arsenik är direkt giftigt medan hydrokinin gör huden tunn och ömtålig och tar bort det naturliga skyddet mot solen.

Bruket av dessa ämnen kan orsaka skador på huden såväl som inre organ. Flera uppmärksammade fall har förekommit där flickor använt illegala produkter och nästan dött eller skadats för livet. Kortikosteroider, som kan orsaka en rad hälsoproblem, förekommer också.

– Hydrokinin är ofarligt men bara om det används på rätt sätt, hävdar hudläkaren. Hudens naturliga skydd från solen försämras. Om man inte vet precis hur man ska använda preparaten kan man skadas.

Trots det produceras krämer med dessa ämnen och säljs i stor skala både i länder där substanserna är lagliga och där de är olagliga. Krämer som produceras i England och Spanien exporterats till Afrika och mellanöstern där kvinnor skadas av att använda dem.

MEN VARFÖR? LJUS HY ÄR POPULÄR av flera orsaker. På många platser signalerar ljus hy den ekonomiska möjligheten att välja bort utomhusarbete. Oavsett hudfärg åldras hyn av att utsättas för solljus, och ljushyllthet kan därmed även förknippas med ungdomlighet. Att en snygg solbränna antyder sportighet och pengar nog att resa utomlands är en jämförelsevis ny och svag trend.

Jämförelsen med att "vita vill ju vara solbrända och lockar håret så därmed är det samma sak som att mörkhyade rätar ut håret och bleker hyn" haltar dock väsentligt.

Vita har inte utsatts för budskapet att deras naturliga hudfärg antyder en låg mental kapacitet eller ett att man inte är önskvärd i alla delar av samhället. Slaveri och apartheid baserat på hudfärg lever kvar i en värld som inte bara är uppdelad i svart och vit utan där även nyanserna har betydelse. Alltså lägger fler

och fler ut mycket pengar på att bleka sig och ibland även sina barn.

I Sydafrika handlar mycket fortfarande om hudfärg, men blekning av hyn är mindre vanligt jämfört med i västafrika. Kanske är folk mindre intresserade av att försöka bli ljusare efter att ha kämpat hårt för sina rättigheter oavsett hudfärg.

Men det förekommer ändå. En studie av 1 228 apotekskunder i Pretoria år 2006 avslöjade att över en tredjedel av dem använde blekningsprodukter. De flesta var omedvetna om riskerna.

Noxolo Mcetywa arbetar som expedit och har mörkare hy än de flesta.

– Folk tycker att mörk hy är fult. Så de bleker sig för att de tycker att de blir vackrare då, säger hon.

Noxolo är själv ointresserad av att bleka hyn, men har vänner som använder produkter som exempelvis det starka Movate.

– Krämerna säljs på apoteket fast de är skadliga. Dessutom, när man slutar använda dem blir man mörkare än nånsin. Jag använder inte sådant, jag tycker jag är vacker fast jag är mörk!

ENLIGT EN FARMACEUT PÅ DET STÖRSTA apoteket i East London säljer de inte Movate och har inte haft någon efterfrågan på blekningsprodukter på flera år. De mildare varianterna som säljs i butiksdelen av apoteket har däremot stor åtgång och säljs till folk av alla olika färger. De stora kosmetikamärkena marknadsför extrakt av koffein, citron och annat som ska ge en jämnare hudton. Expediten förklarar att kunderna ofta vill få bort ett födelsemärke eller ett ärr.

– De ljuger, säger hudläkaren i Mdantsane. Hon får egentligen inte tala med journalister utan tillstånd från ledningen och låter mig därför inte återge hennes namn.

– Jag vet att det apoteket också blandar till blekande krämer åt sina kunder. Och varje dag får vi in patienter med skador från sådana produkter. Gatuförsäljning är en sak. Vad jag främst har problem med är att apoteken, som folk ska lita på, säljer de här blandningarna.

VIKTORIA OLAUSSON
East London